

ID-DURRAJSA

Raymond Galea

Ftit huma dawk l-agħsafari li nsibuhom magħna s-sena kollha bħad-Durrajsa, għalkemm xi ftit minnhom ipassu wkoll, mill-aħħar t'Awissu sal-bidu t'Ottubru. Uħud jibqgħu jqattgħu x-xitwa f'Malta. Fi Frar u f'Marzu jpassu xi ftit oħrajn li jkunu telgħin biex ibejtu fl-Ewropa.

Id-Durrajsa (*Corn Bunting*) hi għasfur li thobb iżzomm f'postijiet fil-miftuh, speċjalment fil-beraħ tal-kampanja, l-aktar fix-xagħri fejn ikun hemm xi ħaxix baxx u qalb l-egħlieqi u r-raba'. Wiehed mill-aktar postijiet favoriti tagħha, fejn insibuha f'numru sabih, huwa fir-Riserva Naturali ta' l-Għadira u fl-inħawi tal-madwar.

Id-Durrajsa tinstab tbejjiet kważi fl-Ewropa kollha, speċjalment fil-punent, u fl-Afrika ta' Fuq. Fil-passat f'Malta kienet aktar komuni milli hi llum.

Dan l-għasfur m'għandux xi kuluri speċjali li jolqtu 'l-għajn. Kemm ir-raġel kif ukoll il-mara huma ta' l-istess lewn u ma jingħarfux minn xulxin. Id-Durrajsa (17.5cm) hija ta' kulur kannella ċar minn fuq u bajdanija minn taħt. Hi għandha strixxi skuri speċjalment fuq is-sider u fuq iż-zaqq in-naħa ta' taħt il-gwienah. Ir-raġel generalment ikun xi ftit akbar mill-mara. Id-daqs tad-Durrajsa hu xi ftit akbar mill-Għammie

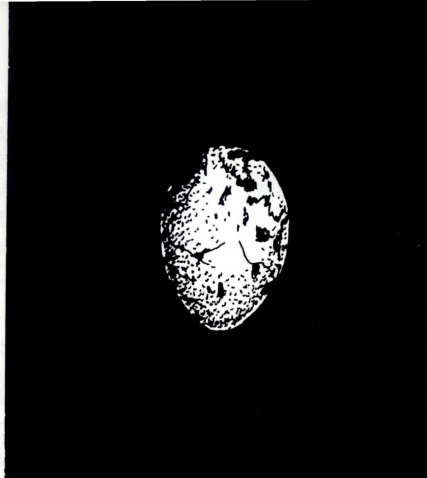
tal-Bejt. Munqarha huwa xi ftit b'saħħtu biex ikun jista' jkisser xi żrieragħ ibsin.

Għall-bidu ta' Frar jibda n-namur bejn ir-raġel u l-mara. F'dan iż-żmien huwa faċli li tara r-raġel jigri wara xi mara fit-territorju tiegħu. Sal-bidu ta' Marzu l-bejta tkun inbniet. Kemm il-mara kif ukoll ir-raġel jieħdu ħsieb biex jibnu l-bejta. Din tkun xi daqsxejn goffa fid-daqs, iżda ferm pulita. Generalment timbena go xi xitla baxxa jew fl-art qalb il-ħaxix, fix-xagħri u fl-egħlieqi, kemm dawk ikkultivati u anki f'dawk mitluqin. Il-bejta tkun magħmula minn ħaxix niexef, egħruq u ħuxlief. Minn ġewwa tkun imdawra b'xi ħjut u xagħar ta' xi annimali u b'xi materjal ieħor aktar artab. Il-mara tbid minn tliet sa sitt bajdiet ta' lewn abjad maħmuġ, b'tikek u ħżuż kannella u vjola skuri. Hi tieħu ħsieb li ssaħħan dawn il-bajd għal madwar tnax-il ġurnata. Meta jfaqqsu, il-frieħ ikollhom xi ftit suf fuqhom. B'halq aħmar daqsxiex dawn jibdew igħajtu biex il-ġenituri tagħhom jigu jżoqqhom. Dawn il-frieħ iħallu l-bejta wara għaxart ijiem, qabel ma jkunu għadhom jafu jtiru sewwa. F'dan iż-żmien ommhom ikollha biċċa xogħol xi ftit iebsa biex iżzommhom flimkien. Il-frieħ igħajtu lil ommhom minn qalb il-ħaxix biex hi tibqa' tiġi żzoqqhom.

Id-Durrajsa tbid darbtejn, u ġieli anke tliet darbiet fi staġun wieħed. Fi żmien il-bejta hija haġa komuni li tara lir-raġel fuq xi ċint tas-sejjeħ jew fuq xi wajer ta' l-elettriku, jew inkella fuq xi quċcata ta' xi siġra jgħanni dik l-għanja karatteristika tiegħu. Jekk wieħed iżur ir-riserva naturali ta' l-Għadira minn Marzu sa Mejju, żgur li l-ewwel għasfur li jisma' huwa d-Durrajsa. L-għajta tad-Durrajsa tixbah hafna ċ-ċekċik ta' mazz ċwievet ihabbtu ma' xulxin. Ta' kull sena fl-Għadira jbejtu madwar hames pari ta' Durrajs. Jista' jkun li jbejtu aktar peress li xi rġiel ikollhom aktar minn mara waħda fit-territorju tagħhom. Huwa magħruf barra minn Malta li xi rġiel ġieli kellhom sa seba' nisa!

Durrajsa żzoqq il-friegħ fil-bejta.

Bajda tad-Durrajsa

Bejta tad-Durrajsa

Peress li l-bejta jaghmluha fil-baxx hafna, hafna mill-frieħ u l-bajd jaqgħu vittma ta' sriep, klieb u qtates. Billi f'Malta m'għandniex aghsagar tal-priża li jieklu s-sriep, dawn ta' l-aħħar ždiedu, b'mod speċjali s-serp l-iswed. Dan jieħu bajd u aghsagar mill-bejtiet ta' dawk li jbejtu fl-art, bħall-Bilbla, il-Bagħal ta' l-Imrewħa u d-Durrajsa. Għadu iehor li jagħmel hafna ħsara lill bejtiet ta' dawn l-agħsagar huma l-mogħoż u n-nagħaġ li jkunu qegħdin jirgħu fil-viċin. Dawn igħaffġu u jieklu l-haxix fejn ikun hemm dawn il-bejtiet.

Matul ix-xhur šħan tas-sajf id-Durrajs jingabar fi qtajjiet, xi kultant ta' xi 200-il waħda. Dawn insibuhom l-aktar fejn ikun hemm xi postijiet bl-ilma. Għajn Rihana u Wied il-Luq huma żewġ postijiet favoriti tagħhom f'Malta filwaqt li f'Għawdex hemm il-Wied tar-Ramla u l-għadira ta' l-ilma li hemm fid-Dwejra.

Fix-xitwa l-ikel tad-Durrajsa jikkonsisti l-aktar fi żrieragħ ta' pjanti slavaġ, filwaqt li fir-rebbiegħa u fis-sajf jieklu ġurati, brimb, friefet u nsetti oħra li jsibu qalb il-haxix. Lill-frieħ tagħhom, jitingħuhom insetti, ħniex u dud aktar żgħar.

B'xorti ħażin għad hawn xi nies li jieħdu l-frieħ bil-bejta b'kollox ta' dan l-ghasfur biex ikunu jistgħu jrabbuhom maqfulin ġo xi gaġġa. Billi d-Durrajsa hija xi ftit kbira fid-daqs, taqa' vittma wkoll tal-kaċċaturi. Dawn iż-żewġ tipi ta' qerda ta' dawn l-agħsagar huma ta' min jikkundannahom. Ta' min isemmi li huwa kontra l-liġi li taqbad jew tid-disturba aghsagar li jkunu qegħdin ibejtu, jew tisraq il-bejtiet tagħhom.

F'dawn l-aħħar snin id-Durrajsa naqset hafna minn dawn il-gzejjer, forsi għax tela' hafna bini li ħa hafna mill-ambjent fejn kienet tbejjet, jew forsi minħabba xi raġunijiet oħra, bħall-kaċċa u s-serq tal-bejtiet. Hi x'inhi r-raġuni hemm bżonn li nħarsu aktar l-agħsagar li **s'issa** għadhom ibejtu f'pajjiżna biex ma jiġix dak iż-żmien u ngħidu "Darba kien hawn id-Durrajsa tbejjet f'Malta". Ma ninsewx xi ġralha ċ-Ċawla, il-Bies, is-Summiena, il-Barbaġann u l-Ispanjulett.